

Bieszczady

Gmina Olszanica

Dziedzictwo kulturowe gminy Olszanica | Cultural heritage the commune of Olszanica

Dziedzictwo
kulturowe
gminy
Olszanica

Cultural
heritage
the commune
of Olszanica

ISBN 978-83-7530-817-4

ORELEC
BIESZCZADZKA FUNDACJA

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Publikacja opracowana przez BIESZCZADZKĄ FUNDACJĘ – „ORELEC GALA”, współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” PROW 2014-2020.

Dziedzictwo kulturowe
gminy Olszanica

Cultural heritage
the commune of Olszanica

Dziedzictwo kulturowe
gminy Olszanica

Cultural heritage
the commune of Olszanica

DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY OLSZANICA

Gmina Olszanica to jedna z gmin położonych w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego na pograniczu Bieszczadów i Pogórza Przemyskiego, w obszarze o wybitnych walorach przyrodniczych Parku Krajobrazowego Gór Słonnych oraz na terenie Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

W krajobrazie tego terenu wyróżniają się liczne odkryte szczyty widokowe z rozległymi panoramami na okolicę, polany leśne, znaczne połacie lasów niemal zewsząd otaczające położone w rozległych dolinach miejscowości. Zdrowy klimat, czysta woda i powietrze, urozmaicona rzeźba terenu to mocne strony gminy, posiadającej jeszcze dziewicze tereny, czekające na odkrycie.

Poza walorami przyrodniczymi znajduje się tu wiele atrakcji kulturowych, takich jak: drewniane i murowane cerkwie, kościoły, przydrożne krzyże, kapliczki oraz inne pozostałości historyczne, które stanowią dużą wartość kulturową tego regionu. Wyplatane kilimy, narzuty czy naczynia lepiące na tradycyjnym kole garncarskim to w obecnych czasach dobra pożądanego. W gminie Olszanica jest jeszcze kilka miejsc, gdzie można odnaleźć zanikający folklor i miejscowy koloryt rzemieślniczy.

CULTURAL HERITAGE OF OLSZANICA COMMUNE

The Olszanica Commune is one of the communes located in the south-eastern part of the Podkarpackie voivodship on the border of the Bieszczady Mountains and the Przemyskie Foothills, in the area of outstanding natural values of the Landscape Park of the Słonne Mountains and in the area of the Eastern Beskid Landscape Protected Area.

The landscape of this region is characterised by numerous uncovered peaks with extensive panoramas of the surroundings, forest clearings, large areas of forest almost everywhere surrounding the villages situated in wide valleys. Healthy climate, clean water and air, and varied landforms are the strengths of the municipality, which still has unspoilt areas waiting to be discovered.

In addition to the natural beauty, there are many cultural attractions, such as wooden and brick Orthodox churches, Catholic churches, roadside crosses, shrines and other historical remains, which are of great cultural value to the region. Woven kilims, bedspreads or pottery made on a traditional potter's wheel are in demand nowadays. In the Olszanica commune there are still a few places where you can find disappearing folklore and local handicraft traditions.

ARCHITEKTURA DREWNIANA I MUROWANA

WOODEN AND BRICK ARCHITECTURE

- » Dawna drewniana trójdzielna cerkiew z 1726 r. o konstrukcji zrębowej.
Obecnie kościół pw. Matki Bożej Różańcowej w Wańkowej
- » *A former wooden three-aisled Orthodox church of 1726 having a corner-notched structure.
Today the church of Our Lady of the Rosary in Wańkowa*

- » Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Stefkowej.
Dawna drewniana cerkiew greckokatolicka z 1840 r.
- » *Church of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary in Stefkowa.*
Former wooden a Greek-Catholic (Uniate) church from 1840

- » Kościół pw. św. Józefa w Orelecu. Dawna greckokatolicka cerkiew drewniana pw. św. Anny z ok. 1740 r.
- » *The Church of St. Joseph in Orelec. The former wooden Greek-Catholic (Uniate) church of St. Anne of about 1740*

» Kościół pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Rudence. Dawna drewniana greckokatolicka cerkiew filialna z 1843 r. pw. Soboru Matki Bożej

» *The Catholic church of Our Lady of Perpetual Help in Rudenka. The former wooden Greek Catholic church of the Cathedral of the Council of Holy Mother of God from 1843 of a log corner-notched construction*

- » Rzymskokatolicka świątynia w Paszowej – kościół filialny parafii w Wańkowej. Dawna dwudzielna drewniana cerkiew greckokatolicka pw. Soboru Bogarodzicy z lat 1775-1799 o konstrukcji zrębowej
- » *The Roman Catholic temple in Paszowa - a filial church of the parish in Wańkowa. The former two-aisled wooden Greek Catholic Church of the Council of the Mother of God from the years 1775-1799 of a log corner-notched construction*

- » Wnętrze kościoła w Paszowej (s. 18-19)
- » *The interior of the church in Paszowa (pp. 18-19)*

- » Murowana cerkiew Zmartwychwstałego Chrystusa w Zwierzyniu pochodząca z lat 1750–1799, otoczona oryginalnym kamiennym murkiem zbudowanym z kamienia rzecznego. Dziś rzymskokatolicki kościół pw. św. Jana Chrzciciela
- » *The brick Church of the Resurrected Christ in Zwierzyn, dating from 1750-1799, surrounded by an original stone wall built of river stone. Today the Roman Catholic Church of St. John the Baptist*

- « Barokowy kościół pw. św. Stanisława Biskupa w Uhercach Mineralnych. Otoczony unikatowym murem obronnym z otworami strzelniczymi z tego samego okresu. Dzieło śląskiego architekta Gotfryda Hoffmana z lat 1754–1757. Budowę kościoła ufundował ks. Jakub Jaworski
- « *The Baroque church of St. Stanislaus the Bishop in Uherce Mineralne. Surrounded by a unique fortification wall with shooting openings from the same period. The work of Silesian architect Gotfryd Hoffman from 1754-1757. The construction of the church was founded by Fr Jakub Jaworski*
- » Na uwagę zasługuje późnobarokowy styl architektury śląskiej, nietypowy dla tych terenów, jak też przepiękne wnętrze kościoła z rokokowymi ornamentami i polichromią wykonaną przez Jana Tabińskiego w 1901 r. (s. 24–25)
- » *Noteworthy is the late baroque style of the Silesian architecture, unusual for this area, as well as the beautiful interior of the church with its Rococo ornaments and polychromic paintings made by Jan Tabiński in 1901 (pp. 24-25)*

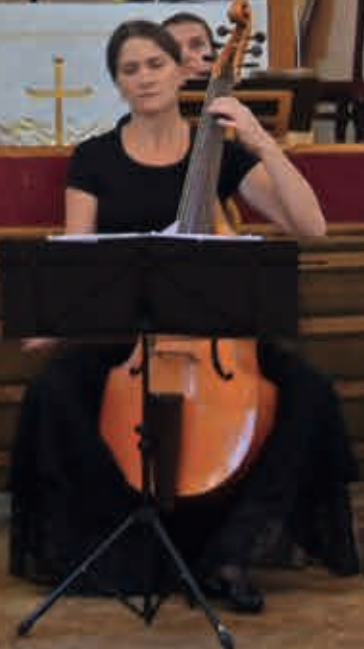

- » Greckokatolicka cerkiew Zaśnięcia Matki Bożej w Olszanicy z 1923 r., przy której znajduje się murowana dzwonnica parawanowa. Obecnie rzymskokatolicki kościół Matki Bożej Nieustającej Pomocy
- » *The Greek Catholic Church of the Dormition of the Mother of God in Olszanica of 1923, with a stone screen bell tower. Currently the Roman Catholic Church of Our Lady of Perpetual Help*

- » Wnętrze kościoła (s. 28-29)
- » *The church interior (pp. 28-29)*

- » Kościół w Orelcu
- » *The Catholic church in Orelec*

- » Zabytkowy zespół pałacowy z 1905 r. z secesyjno-romantycznym pałacem Jordaków otoczonym malowniczą fosą. Pałac ten powstał na miejscu starego dworu obronnego z XVI w. Wokół niego zachowały się jeszcze fragmenty ziemnych fortyfikacji bastionowych z II połowy XVI w. Całość otacza dworski park krajobrazowy o powierzchni 7 ha
- » *A historic palace complex from 1905 with an Art Nouveau-Romantic palace of the Jordans family surrounded by a picturesque moat. The palace was built in the place of an old defensive manor house from the 16th century. It is surrounded by fragments of earth bastion fortifications from the second half of the 16th century*

**MIEJSCA PAMIĘCI,
CMENTARZE, KAPLICZKI**

MEMORIALS, CEMETERIES, SHRINES

- » Cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej na wzgórzu Lachawa w Uhercach Mineralnych
- » *A World War I war cemetery on the Lachawa hill in Uherce Mineralne*

Cmentarze są świadectwem naszej tożsamości, potwierdzeniem naszych korzeni. Są ważnym elementem krajobrazu kulturowego gminy.

» Nagrobek przy kościele w Stefkowej
» *A tombstone by the church in Stefkowa*

Cemeteries are a testimony to our identity, a confirmation of our roots. They are an important element of the cultural landscape of the commune.

» Nagrobki przy kościele w Uhercach Mineralnych
» *The gravestones at the church in Uherce Mineralne*

- » Kurhan – mogiła tatarska w Stefkowej
- » *A kurgan (barrow) – a Tatar tomb in Stefkowa*

- » Mogiła 44 mieszkańców Stefkowej wyznania mojżeszowego zamordowanych przez niemieckich nazistów w 1944 r.
- » *The grave of 44 inhabitants of Stefkowa of Mosaic confession murdered by the German Nazis in 1944*

- » Pomnik-krzyż upamiętniający Konstytucję 3 Maja w Olszanicy
- » *A monument-cross commemorating the 3rd May Constitution in Olszanica*

- » Obelisk w Olszanicy upamiętniający 100. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości
- » *An obelisk in Olszanica commemorating the 100th anniversary of Poland's regaining independence*

- » Pomnik Orła Białego w Uhercach Mineralnych powstały z okazji 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości
- » *The White Eagle Monument in Uherce Mineralne erected to commemorate the 100th anniversary of regaining independence by Poland*

» Figura św. Jana Nepomucena w Stefkowej
» *A statue of St. John of Nepomuk in Stefkowa*

» Krzyże w Stefkowej
» *The crosses in Stefkowa*

« Kapliczka przydrożna w Olszanicy
« *A roadside shrine in Olszanica*

- » Krzyż-kapliczka z 1928 r. w Stefkowej
- » *The cross and shrine of 1928 in Stefkowa*

- » Kapliczka przydrożna w Olszanicy
- » *A roadside shrine in Olszanica*

Nie zawsze w codziennym życiu docenia się urok przydrożnych krzyży i kapliczek wpisanych od wieków w krajobraz miejscowości w gminie. Dawniej budowano je na początku i na końcu każdej wsi, przez co dziś pokazują ich granice.

The charm of roadside crosses and shrines, which have been part of the landscape of villages in the commune for centuries, is not always appreciated in everyday life. In the past, they were built at the beginning and at the end of each village, so that today they show their borders.

TRADYCJA

TRADITION

- » Bieszczadzka Szkoła Rzemiosła mieści się w pochodzącym z początku XX w. budynku dawnej szkoły w Uhercach Mineralnych. To miejsce, w którym pod okiem wyszkolonych nauczycieli w sposób aktywny można uczestniczyć w warsztatach ginących zawodów, np. w klasach garncarstwa, bibułkarstwa czy kaligrafii
- » *The Bieszczady School of Crafts is located in the building of the former school in Uherce Mineralne dating from the beginning of the 20th century. It is a place where under the supervision of trained teachers one can actively participate in workshops of disappearing professions, e.g. in pottery, tissue paper ornaments making or calligraphy classes*

- » Rękodzieło Bieszczadzkiej Szkoły Aktywności Społecznej w Orelcu
- » Handicrafts of the Bieszczady School of Social Activity in Orelc

» KGW w Uhercach Mineralnych
 » *The Rural Housewives' Club in Uherce Mineralne*

» Zespół Ludowy „Uherczanie”
 » *The „Uherczanie” Folk Group*

» KGW w Rudence
 » *The Rural Housewives' Club in Rudenka*

» KGW w Zwierzyniu
 » *The Rural Housewives' Club in Zwierzyn*

» KGW w Stefkowej
 » *The Rural Housewives' Club in Stefkowa*

» KGW w Wańkowej
 » *The Rural Housewives' Club in Wańkowa*

» Stowarzyszenie Miłośników Olszanicy i Okolic
 » *The Association of Friends of Olszanica and the Surrounding Region*

» KGW w Paszowej
 » *The Rural Housewives' Club in Paszowa*

» KGW w Orelcu
 » *The Rural Housewives' Club in Orelec*

» Stowarzyszenie „Nasz Dom” w Stefkowej
 » *The „Our Home” Association in Stefkowa*

NATURA

NATURE

- » Cudowne źródelko w Zwierzyniu
- » A miraculous spring in Zwierzyń

» Kamień Orelecki

» *The Orelec Stone*

» Pomnik Tothaja w Orelcu

» *The monument to Tolhay in Orelec*

- » Rezerwat przyrody „Przełom Sanu pod Grodziskiem”
- » *The „San River Gorge near Grodzisk” nature reserve*

- » Zwierzyń – bociany czarne
- » Zwierzyń – *black storks*

- » Rezerwat przyrody „Przełom Sanu pod Grodziskiem”
- » *The „San River Gorge near Grodzisk” nature reserve*

» Wodospad na rzece Olszanka w Uhercach Mineralnych

» *A waterfall on the Olszanka River in Uherce Mineralne*

- » Paszowa – widok z szybowiska
- » *Paszowa – a panorama from the gliding site*

- » Widok z góry klasztornej w Rudence
- » *A view from the monastery hill in Rudenka*

- » Stadnina koni w gospodarstwie agroturystycznym Przy Winogronie w Uhercach Mineralnych
- » *The horse farm in the agritourism farm „At the Grapes” in Uherce Mineralne*

» Stefkowa

» Stefkowa

- » Widok na kościół w Uhercach Mineralnych, Zwierzyń w oddali
- » *A view of the church in Uherce Mineralne, Zwierzyń in the distance*

- » Zajazd nad Stawami w Uhercach Mineralnych
- » *“The Inn at the Ponds” (Nad Stawami) in Uherce Mineralne*

» Wańkowa
» Wańkowa

» Zwierzyń

» Zwierzyń

ATRAKCJE

ATTRACTIONS

- » Restauracja Kamionka
- » *The Kamionka Restaurant*

- « Akademycki Ośrodek Szybowcowy Politechniki Rzeszowskiej (s. 86–87)
- « *The Academic Glider Centre of the Rzeszów University of Technology (pp. 86-87)*

- » Bieszczadzkie Drezyny Rowerowe
- » *The Bieszczady Mountains Rail-Cycle Draisine*

Bieszczadzkie
Drezyny
Rowerowe

Bieszczadzkie Drezyny Rowerowe, powstałe w maju 2015 r., to przedsięwzięcie, które łączy turystykę i zamiłowanie do tradycji kolejarskiej. Siedziba tej największej w kraju wypożyczalni mieści się na stacji kolejowej w Uhercach Mineralnych, przy rozwidleniu tras drogowych dużej obwodnicy bieszczadzkiej, biegnących w stronę Ustrzyk Dolnych i drogi prowadzącej w kierunku Jeziora Solińskiego do Soliny i Polańczyka. Ze stacji w Uhercach Mineralnych turyści mają możliwość wyboru przejażdżki (zgodnie z obowiązującym rozkładem jazdy) w dwóch kierunkach: Ustrzyki Dolne bądź Zagórz. Trasa drezyn rozciąga się na odcinku niemal 50 km linii kolejowej nr 108 z Zagórze do Krościenka.

Zwiedzający udają się w podróż najpiękniejszą trasą kolejową w Polsce, której początki sięgają czasów monarchii austro-węgierskiej. Cudowne okoliczności przyrody oraz ślady przeszłości podziwiają z drezyn rowerowych napędzanych – tak jak w rowerze – siłą mięśni nóg.

The Bieszczady Mountains Rail-Cycle Draisines (Bieszczadzkie Drezyny Rowerowe), established in May 2015, is a venture that combines tourism and a love to the railway tradition. The headquarters of this largest in the country rental is located at the railway station in Uherce Mineralne, at the fork of the road routes of the of the large Bieszczady ring road, running towards Ustrzyki Dolne and the road leading towards the Solina Lake to Solina village and Polańczyk. From the station in Uherce Mineralne tourists can choose a ride (according to the valid timetable) in two directions: Ustrzyki Dolne or Zagórz. The route of the draisine stretches on a distance of almost 50 km of the railway line No. 108 from Zagórz to Krościenko.

Visitors go on a journey along the Poland's most beautiful railway route, which dates back to the times of the Austro-Hungarian monarchy. Wonderful scenery of nature and the traces of the past can be admired from a bicycle-powered vehicle – just like on a regular bicycle – by leg muscles.

« Drezyny

« *The rail-cycle draisines*

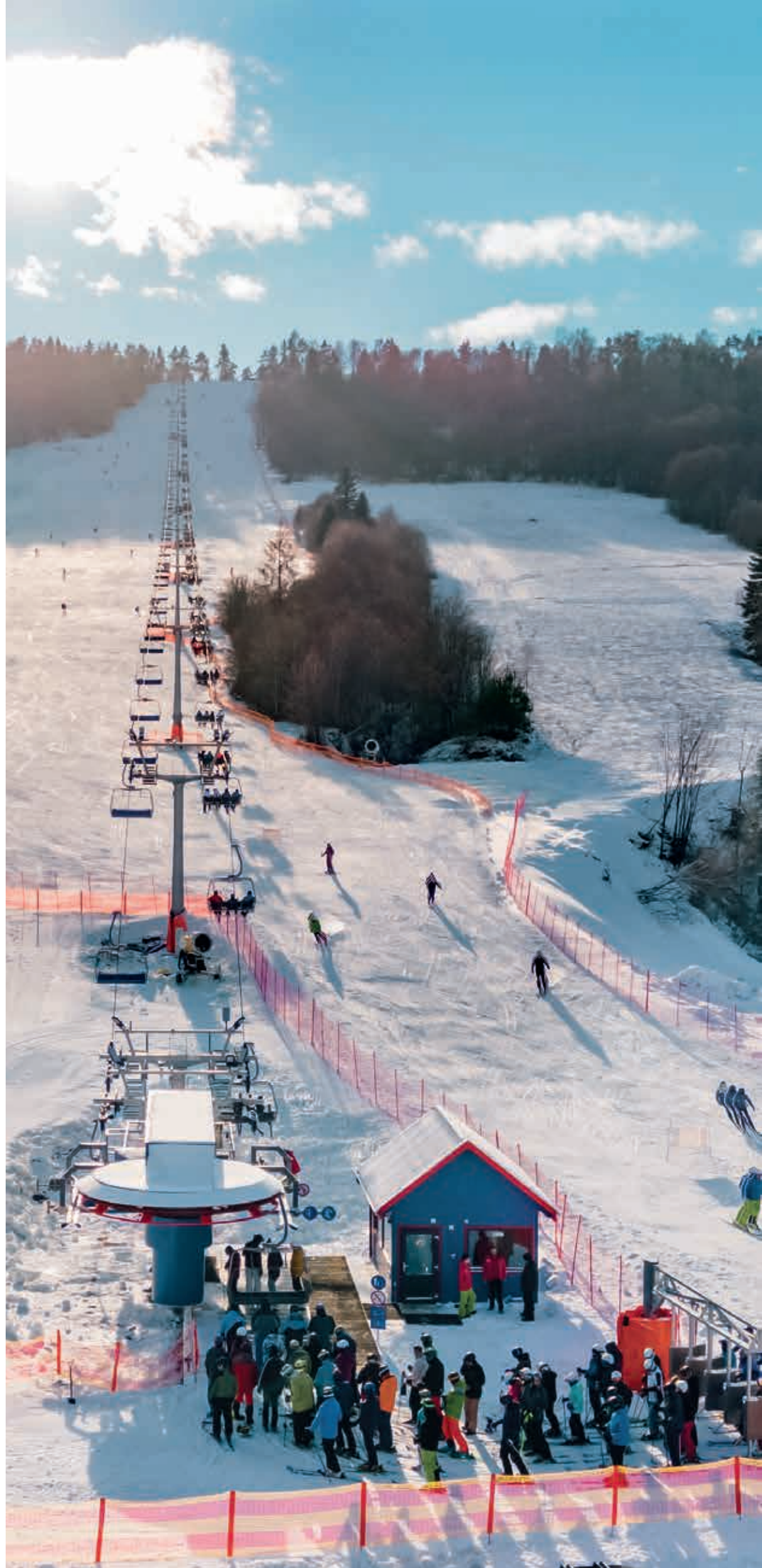

BIESZCZAD.ski
WAŃKOWA

- » Centrum Turystyki Aktywnej i Sportu BIESZCZAD.ski w Wańkowej
- » *Active Tourism and Sports Centre BIESZCZAD.ski in Wańkowa*

Oddane do użytku w styczniu 2022 r. Centrum Turystyki Aktywnej i Sportu BIESZCZAD.ski Wańkowa to idealne miejsce do aktywnego spędzania czasu z całą rodziną. Zimą obiekt funkcjonuje jako największa i najnowocześniejsza stacja narciarska w województwie podkarpackim, która dysponuje najdłuższą w regionie czteroosobową koleją linową mierzącą 953 m, wyciągiem talerzykowym, trzema ruchomymi chodnikami oraz przedszkolem narciarskim. Na terenie obiektu znajduje się także wypożyczalnia sprzętu narciarskiego i snowboardowego, szkoła narciarsko-snowboardowa oraz przeszklona od strony południowej dwupoziomowa restauracja z dwoma zewnętrznymi tarasami. Do dyspozycji gości jest również kilkadziesiąt miejsc noclegowych w znajdującym się nieopodal nowo wybudowanym hotelu.

Commissioned in January 2022. Active Tourism and Sports Centre BIESZCZAD.ski Wańkowa is an ideal place to spend active time with the whole family. In winter, the facility functions as the largest and most modern ski station in the Podkarpackie Voivodeship, which has the longest four-person chairlift in the region measuring 953 m, a platter lift, three moving walkways and a ski kindergarden. On the premises, there is also a ski and snowboard equipment rental, a ski and snowboard school and a two-storey restaurant with two outdoor terraces with glass wall from the south side. Guests have also at their disposal several dozens of accommodation places in a newly built hotel located nearby.

- » Restauracja BIESZCZAD.ski oferuje dania regionalne
- » *The BIESZCZAD.ski restaurant offers regional dishes*

Centrum Ursa Maior powstało w Uhercach Mineralnych przy głównej drodze prowadzącej w Bieszczady Wysokie oraz w kierunku przejścia granicznego w Krościenku. Przestrzeń ponad 5000 m³ zajmuje trójpoziomowa sala koncertowa Ursa Hall, sklep z produktami regionalnymi i informacją turystyczną oraz Bieszczadzka Wytwórnia Piwa. Ursa Maior to regionalny mikrobrowar, centrum sztuki, kreatywności i designu w Bieszczadach.

The Ursa Maior Centre was established in Uherce Mineralne by the main road leading to the High Bieszczady mountains and towards the border crossing in Krościenko. The space of over 5000 m³ is occupied by a three-level Ursa Hall, a shop with regional products and tourist information as well as the Bieszczady Beer Factory. Ursa Maior is a regional microbrewery, the centre of art, creativity and design in Bieszczady.

- » Bieszczadzka wytwórnia piwa Ursa Maior w Uhercach Mineralnych
- » *The Bieszczady Ursa Maior beer factory in Uherce Mineralne*

- » Zagroda Magija w Orelcu
- » *The Magija Farmhouse in Orelec*

- » Warsztaty artystyczne w zagrodzie
- » *Art workshops on the farm*

- » Czar PGR-u – sery karpackie
- » *The Magic of the State Farm (Czar PGR) - Carpathian cheeses*

- » Czar PGR-u – gospodarstwo agroturystyczne w Wańkovej
- » *The Magic of the State Agricultural Farm (Czar PGR-u) – agritourism farm in Wańkowa*

ISBN 978-83-7530-817-4

© 2022 Urząd Gminy Olszanica
© 2022 Bieszczadzka Fundacja Orelec GALA
© 2022 Wydawnictwo Ruthenus

WYDAWCA | PUBLISHING HOUSE

Wydawnictwo Ruthenus · Rafał Barski

✉ ul. Łukasiewicza 49, 38-400 Krosno

☎ 13 43 651 00

@ ruthenus@ruthenus.pl

SPRZEDAŻ | SALES

www.ruthenus.pl

ruthenus@ruthenus.pl @

allegro.pl/ruthenus

MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE | SOCIAL MEDIA

ruthenus

wydawnictwo_ruthenus

ruthenus_krosno

Opracowanie | Compiled by
Krystyna Magdziarczyk

Tłumaczenie | Translated by
Jacek Pająk

Korekta, skład i łamanie, projekt okładki | Proofreading, typesetting, cover design by
Monika Jastrząb

Zdjęcia | Photographs

Maciej Grzegorzek – s. 4, 10, 14-23, 26-27, 30-41, 44,46, 62-71, 74-75, 78-81, 84-85,
98-99, 102-103

Piotr Lisowski – okładka (cover), s. 6-7, 11-13, 60-61, 72-73, 86-88

Mariusz Hebda - s. 8-9, 96-97

Tomasz Żurawski – s. 82-83, 91-95

Marcin Solon - s. 76-77

Archiwum Gminy Olszanica – s. 24-25, 28-29, 42-43, 58, 59

Archiwum Bieszczadzkiej Szkoły Rzemiosła w Uhercach Mineralnych – s. 48-55

Archiwum Bieszczadzkiej Szkoły Aktywności Społecznej w Orelcu – s. 56-57

Archiwum Bieszczadzkich Drezyn Rowerowych w Uhercach Mineralnych – s. 89-90

Archiwum Stowarzyszenia KGW „Uherczanie” w Uhercach Mineralnych – s. 58

Archiwum Stowarzyszenia „Nasz Dom” w Stefkowej – s. 45, 47

Archiwum „Zagrody Magija” w Orelcu – s. 100-101

Edycja zdjęć | Photo editing by
Agata Zahuta, Ariusz Nawrocki

Wydanie pierwsze | First edition

Krosno 2022

„Niektóre materiały tekstowe oraz fotograficzne wykorzystane w publikacji powstały w ramach mikroprojektu pn. „Nowoczesne narzędzia wsparcia rozwoju turystyki dla małych destynacji turystycznych w Polsce (gmina Olszanica) i Słowacji (okres Svidník)”, którego Wnioskodawcą była Gmina Olszanica. Mikroprojekt był finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020”.

„A part of the text and photographic materials used in the publication were created within the microproject *Modern Tools for Supporting the Development of Tourism in Small Tourist Destinations in Poland (Olszanica commune) and Slovakia (Svidník district)*. The applicant for the project was the *Olszanica Commune*. The micro-project was financed from the *European Regional Development Fund*, as part of the *Cross-Border Cooperation Programme, Interreg V-A Poland-Slovakia 2014-2020*”.